

De eigenheid van speelpleinwerk in de stad

De Stad

'Stad' is een historische term. Het is een titel die aan een plaats werd toegekend omwille van verschillende redenen: Het economische belang van een plaats, een bestuurlijk centrum, het aantal mensen dat er woont...

De ene stad is de andere niet. Steden komen in alle vormen en maten: Van grootstedelijke gebieden tot provinciale steden, of gemeenten met dorpscentra die eerder stedelijk aanvoelen.

Met 'steden' bedoelen we in deze visietekst dan ook **omgevingen die in meer of mindere mate voldoen aan deze kenmerken:**

- Er wonen veel mensen samen op één plek, daardoor is er:
  - Drukke bebouwing, veel druk op openbare ruimte door veel gebruikers ervan
  - Hoge bevolkingsdichtheid
  - Veel voorzieningen voor de inwoners, van winkels tot ziekenhuizen
  - Een functie voor mensen die rond de stad wonen, van werkgelegenheid tot ontspanning
  - Veel publieke infrastructuur, zoals openbaar vervoer, openbare gebouwen, ...

Het is steeds moeilijker om een strakke lijn te trekken tussen 'landelijke' gemeenten en de steden. Ook de gebieden tussen de steden beginnen steeds meer stedelijke kenmerken te vertonen. Zeker in het dichtbebouwde België is dat het geval.

We willen dan ook de stad niet tegenover landelijke gemeentes zetten, maar we spreken liever van plaatsen met meer of minder stedelijke kenmerken.

Het is dan aan de lezer van deze tekst en aan de speelpleinen zélf om uit te maken welke elementen uit deze tekst van toepassing zijn op de eigen werking, en in welke mate dat dan is.

De eigenheid van speelpleinwerk

Speelpleinwerk in de stad, dat blijven **speelpleinwerkingen die deze eigenheid van speelpleinwerk belichamen**. Kinderen die op die speelpleinen spelen zijn in de eerste plaats kinderen, en de animatoren die het speelaanbod voorzien zijn in de eerste plaats animatoren.

Speelpleinwerk, dus ook in de stad, is jeugdwerk met volgende kenmerken:

- Spelen als hoofddoel
- Kinderen als doelgroep: kleuters, lagere schoolkinderen en tieners
- Jongeren voeren het speelaanbod uit en worden betrokken bij de werking
- Deelnemers kiezen zelf hoe vaak ze deelnemen
- Is actief in de vakantie(s), in regel zonder overnachting voor de deelnemers

Stedelijke contexten, elementen van stedelijkheid, stellen **uitdagingen** voor het speelpleinwerk **op scherp**, maar brengen ook **kansen** met zich mee die soms ook een invloed hebben op de eigenheid van speelpleinwerk.

In wat volgt gebruiken we de eigenheid van het speelpleinwerk om te kijken naar wat stedelijkheid nu al betekent en nog kan betekenen voor het speelpleinwerk in de toekomst.

Spelen als hoofddoel

Het hoofddoel van het speelpleinwerk is het voorzien van speelkansen en de vrije tijd van kinderen, in de vakantie. Dat kan en mag in de stad niet anders zijn: Ook in de stad is 'Vakantie? Op het speelplein!' het credo.

Druk op ruimte

De stad is een dichtbebouwde omgeving. **De druk op ruimte in de stad is groot**, de beschikbare ruimte wordt zo optimaal mogelijk gebruikt. Die dichte bebouwing brengen **zowel uitdagingen als kansen** met zich mee.

Weinig stedelijke speelpleinen spelen dan ook in een infrastructuur die uitsluitend gereserveerd is voor het speelpleinwerk, of zelfs jeugdwerk. **Gedeeld ruimtegebruik** is de regel. Het speelpleinwerk in de stad maakt ook dankbaar gebruik van publieke ruimte, of wordt zelfs volledig in de openbare ruimte georganiseerd.

Door **zeer intensief gebruik van locaties** tijdens de speelpleinwerking gaan er vaker dingen stuk en bestaat het risico dat de werking (onterecht) de reputatie krijgt onvoorzichtig te zijn. Maak dan ook **duidelijke afspraken** over het voorkomen en verhelpen van eventuele schade en het **werk aan begrip** bij de uitbaters en eigenaars van speelpleinlocaties.

De stad kent **enorm veel afwisseling in soorten omgevingen**. Speelpleinanimatoren maken daar dankbaar gebruik van om vaak in de buurt te gaan spelen. Er zijn een heleboel verschillende omgevingen waar gespeeld kan worden: Musea, openbaar vervoer, bossen, parken, pleinen, straten. Braakliggende terreinen, speeltuinen, ...

Doordat er veel infrastructuur is in de stad kunnen speelpleinwerkingen zich ook **makkelijk verder verplaatsen om te gaan spelen**: Je kan vlot de bus of trein nemen naar een speelomgeving die iets verder ligt. Speelpleinen in de stad maken daar dankbaar gebruik van.

Tegelijk worden die **ruimtes door enorm veel andere mensen gebruikt**, voor allerlei zaken. In het park waar je een spel speelt ligt ook iemand te zonnen, op dat openbaar vervoer zitten ook mensen op weg naar het werk en in dat museum proberen tegelijk ook een aantal kunstliefhebbers te genieten van de uitgestalde stukken.

Omwille van die druk op ruimte is het belangrijk dat animatoren niet enkel de speelpleinlocatie goed kennen, maar dat ze ook **de omgeving van het speelplein goed kennen** om er gebruik te maken van de vele speelkansen, met **begrip en respect voor de andere gebruikers** van die publieke ruimte.

Ook **de speelpleinlocatie zelf ligt in wijken waar ook mensen leven en werken**. Dat levert soms lastige situaties op: Buren die het niet eens zijn met de geluidsniveaus die geproduceerd worden, die het moeilijk hebben met de drukte bij het brengen en afhalen, of die getuige zijn van situaties op het speelplein en de nood voelen om op te treden.

Speelpleinen in de stad, maar ook landelijke speelpleinen met burens die dichtbij wonen, doen er goed aan **in dialoog te gaan met de buurt**: Wat zijn de noden van het speelplein en de buurt, en hoe kunnen die noden op elkaar afgestemd worden?

Externe druk

Steden kennen veel uitdagingen. Beleidsmakers zijn dan ook **op zoek naar instrumenten om de stedelijke uitdagingen aan te pakken**: De opvangfunctie van het speelpleinwerk wordt benadrukt, het jeugdwerkgehalte staat onder druk, er wordt van speelpleinwerkingen verwacht dat ze bezig zijn met taalverwerving, gezonde voeding, een bijdrage leveren aan de schoolse ontwikkeling van kinderen ...

De druk op stedelijk speelpleinwerk om bovenop de speelfunctie ook andere functies in te vullen is groter. Speelpleinwerk in de stad moet **bewust omgaan met die hogere externe druk**: Het speelpleinwerk kan mee antwoorden bieden op stedelijke uitdagingen, maar moet in de eerste plaats de ambitie hebben om kinderen een fijne vakantie te bezorgen, waarin ze naar hartenlust kunnen spelen en vakantiegevoel ervaren.

Het speelpleinwerk wil, kan én mag een rol spelen in het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen, ook, en zeker, in de stad. De keuze en variatie die eigen is aan het spel op speelpleinen maakt het speelpleinwerk uitermate geschikt om hierin een rol op te kunnen opnemen.

Het intekenen op allerlei projecten kan ook het wat unieke speelkansen met zich meebrengen. Het behouden van de eigenheid van speelpleinwerk, waarbij gespeeld wordt omwille van het spel, is daarbij essentieel. Een **uitgesproken eigen speelpleinvisie** vormt de basis van die eigenheid.

Kinderen als doelgroep

Een heterogene bevolking is een van de elementen van stedelijkheid in Vlaanderen. Stedelijke omgevingen zijn meer divers dan niet-stedelijke omgevingen. Het doelpubliek van speelpleinwerkingen in de stad is even divers als de stad zelf.

De superdiversiteit in grootsteden is een realiteit. Diversiteit is er vaak normaal: kinderen leren in diverse klassen, spelen op diverse speelpleinen. **Het omgaan met verschillende opvattingen, tradities en gewoonten is voor het ene stedelijke speelplein een evidentie, andere stedelijke speelpleinen worstelen ermee.**

Voor alle werkingen geldt het principe dat je **die verschillen bespreekbaar maakt** en je je best doet om alle kinderen zich thuis te doen voelen op het speelplein. Die verschillen zijn ook **een bron van mogelijke speelkansen**: Kinderen nemen hun eigen speel-achtergrond mee naar het speelplein en leren die van anderen kennen.

Als diverse omgevingen zijn steden ook **meertalige omgevingen**. Hoewel de meeste kinderen (een basis) Nederlands spreken en verstaan, zijn er ook kinderen die dat (nog) niet kunnen. Het speelplein kan voor kinderen én animatoren een krachtige speelomgeving zijn waarbinnen taalontwikkeling gestimuleerd wordt. Zo'n omgeving vertrekt vanuit begeleiders die ervoor zorgen dat (1) dat **alle kinderen begrijpen** wat er gespeeld wordt en (2) kinderen ook de kans krijgen om **volop met taal te spelen**.

De communicatie met hun ouders loopt soms moeilijker. Ouders die gewoonlijk volwassenen tegenkomen aan de schoolpoort of bij de opvang, laten op het speelplein hun kinderen achter bij animatoren die zelf nog behoorlijk jong zijn. **Een vertrouwensband** tussen het speelplein en ouders opbouwen is een opdracht voor iédere werking, en zeker voor het speelpleinwerk in de stad.

Ook spreken ouders minder vaak dan hun kinderen Nederlands, waardoor het moeilijker is om te communiceren. Er moet aandacht zijn voor **begrijpbare communicatie** op maat van alle ouders.

Speelpleinwerkingen in een stedelijke omgeving moeten dus meer dan andere werkingen inzetten op communicatie met de ouders van deelnemers en de **zoektocht naar een gemeenschappelijke taal waarin je kan duidelijk maken waar het speelplein voor staat**.

In de vakantie

Steden, als plaatsen waar veel mensen samen wonen, kennen ook **een groot en divers vakantie-aanbod**. Er zijn verschillende speelpleinwerkingen, maar evengoed een heleboel andere aanbieders van vakantie-initiatieven. Omdat er meer mensen wonen, is er ook meer ruimte voor 'niches', gespecialiseerde initiatieven rond bepaalde thema's: Themakampen van verschillende aanbieders, allerlei andere activiteiten, ...

Het speelplein is laagdrempelig en de hele vakantie open, het kiest ervoor een breed gamma aan speelkansen aan te bieden aan deelnemers. **Het is moeilijker voor het speelpleinwerk om zich in de markt te zetten met dat 'algemene' aanbod**. Je kan namelijk niet altijd op voorhand perfect duidelijk maken aan ouders wat hun kind zal doen gedurende die dag.

Het speelpleinwerk zal vaak tot **de goedkoopste vakantie-initiatieven** in de stad behoren. De prijs van iets bepaalt mee *de perceptie* van de kwaliteit ervan. Het is een uitdaging voor het speelpleinwerk in de stad om aan te tonen dat er dag na dag kwaliteit geleverd wordt op het speelplein, zeker bij de mensen die het speelpleinwerk nog niet kennen.

Het speelpleinwerk in de stad heeft dus, meer dan speelpleinwerkingen buiten een stedelijke omgeving, er baat bij **zich sterk te positioneren als een kwaliteitsvol vakantie-initiatief**. Het is een uitdaging voor het speelpleinwerk om op allerlei manieren te tonen wat het speelplein is, en waarom er gekozen wordt om op een bepaalde manier te werken.

Het speelpleinwerk in een ruimer vakantie- en jeugdwerkbeleid

Het is moeilijker voor een (groot)stedelijke overheid om een duidelijk beeld te hebben van alle vakantie-initiatieven die aanwezig zijn in de stad: De schaal alleen al zorgt ervoor dat het niet makkelijk is om het overzicht te behouden.

Stedelijke overheden moeten dan ook inzetten op het **detecteren van lokale noden**. Het antwoord op die noden vertrekt vanuit **een grondige kennis van het geheel van lokale vakantie-initiatieven**.

Het speelpleinwerk, particulier of gemeentelijk, is één van de vele initiatieven die **beroep doen op andere stadsdiensten**. Die diensten werken in vakantieperiodes niet altijd op volle kracht, en veel initiatieven doen op hetzelfde moment beroep op die diensten.

Het speelpleinwerk moet dus ook **binnen verschillende ondersteunende stadsdiensten duidelijk maken op welke manier er gewerkt wordt** en werken aan netwerken binnen de stad. Jeugddiensten die betrokken zijn en de noden van de lokale werkingen kennen en kunnen vertalen zijn daarbij essentieel. Stedelijke werkingen kunnen **samenwerken met andere initiatieven** om creatieve oplossingen te organiseren voor gemeenschappelijke ondersteuningsvragen.

Animatoren

Net zoals dat voor kinderen het geval is, kunnen **jongeren kiezen uit een breed aanbod aan vakantiebestedingen**. Ze kunnen in de vakantie makkelijk studentenjobs uitvoeren, als deelnemers naar een ander vakantie-initiatief gaan. Hoewel dit voor het hele speelpleinwerk een aandachtspunt is, speelt dit in stedelijke omgevingen sterker.

Jongeren uit de stad zijn minder vaak gebonden aan één enkele jeugdwerkvorm of zelfs één enkele speelpleinwerking. Ze zijn vaak **actief bij meerdere initiatieven** en **zullen niet altijd kiezen voor het speelplein dat het dichtst bij hen in de buurt ligt**, maar speelpleinen waar ze zich goed voelen, waar hun vrienden zitten, waar ze iets meer verdienen. Ze kunnen zich binnen de stad immers makkelijk verplaatsen,

Speelpleinwerkingen in de stad doen er dus goed aan zich sterk te profileren naar jongeren en veel **aandacht hebben voor animatorenbeleid**. Ze moeten ervoor zorgen dat jongeren voor hen kiezen, en niet voor een studentenjob of voor een andere speelpleinwerking.

Het aanbieden van **een verloning kan een animatorenbeleid** dat inzet op ervaring, verbondenheid en motivatie **niet vervangen**. Zorg ervoor dat jouw speelpleinwerking niet alleen een aangename plaats is voor kinderen, maar ook voor animatoren.

De aanwezigheid van veel verschillende speelpleinwerkingen en andere jeugdwerkinitiatieven biedt veel kansen om **een jaarwerking op te zetten** en om daarin met elkaar samen te werken.

Het speelpleinwerk is laagdrempelig, ook voor animatoren. Het is een jeugdwerkinitiatief waar jongeren makkelijk in de ploeg kunnen stappen, zonder al op voorhand deelgenomen te hebben. Daardoor komen er ook heel wat **jongeren die om allerlei redenen weinig ervaring hebben met het georganiseerd jeugdwerk en met speeltradities** die andere jongeren soms vanzelfsprekend vinden.

Ook deze jongeren spelen graag, maar hebben het soms moeilijker met georganiseerd spel. Ze hebben zelf minder meegespeeld met groepsactiviteiten en beschikken daardoor over minder voorbeelden en speelbagage. De uitdaging is dan tweeledig: De jongeren **speelbagage bijbrengen** door voorbeelden te geven en zélf te spelen, door **vorming** aan te bieden en door op het terrein te **coachen**. Het tweede deel van de uitdaging is de **talenten die animatoren hebben** te leren kennen, te waarderen en **in te schakelen** in meer en betere speelkansen.

Laagdrempeligheid

Stedelijke omgevingen zijn altijd omgevingen geweest die mensen aantrekken die het moeilijker hebben: **Maatschappelijke kwetsbaarheid**, hoewel overal gevonden, **is meer aanwezig in stedelijke omgevingen**.

Hoewel speelpleinwerk bekend staat om zijn laagdrempeligheid, moet daar in de stad extra aandacht voor zijn. Er zijn **meer mensen die drempels ervaren en drempels zijn hoger**. De ambitie kan niet enkel zijn om alle plaatsjes op de werking in te vullen, maar ervoor te zorgen dat **alle kinderen in de stad kunnen genieten van een laagdrempelig vakantie-aanbod**.

Daarin is een rol weggelegd voor stedelijke overheden, door **de stad en zijn inwoners goed te kennen**, door werkingen **sterk te ondersteunen** en/of door zelf werkingen op te zetten en het aanbod te **communiceren op maat** van de inwoners van de stad.

Werkingen kunnen, als laagdrempelige jeugdwerkvorm, een rol opnemen door niet enkel in te zetten op **het wegwerken van drempels voor kinderen** die naar het speelplein komen, maar ook voor kinderen die **nog niet naar het speelplein komen**.

De laagdrempeligheid van het speelpleinwerk stelt het speelpleinwerk in staat een **belangrijke rol** op te nemen voor kinderen en jongeren uit te stad. Jongeren die voorheen op geen enkele manier deelnemen aan het georganiseerd jeugdwerk

Doorheen de tekst werd duidelijk dat de laagdrempeligheid van het speelpleinwerk soms zorgt voor uitdagingen. Diezelfde laagdrempeligheid stelt het speelpleinwerk in staat om **een belangrijke rol** op te nemen voor kinderen en jongeren uit die steden.

Vakantie? Op het speelplein!

De eigenheid van het speelpleinwerk in de stad is niet anders dan op andere plekken. De stedelijke omgeving maakt dat aandacht nodig is voor verschillende aspecten van het speelpleinwerk, maar evengoed dat er kansen liggen voor het speelpleinwerk die er op andere plaatsen misschien minder zijn.

We hopen in deze tekst speelpleinwerkingen in de stad en de mensen die er van dicht of ver bij betrokken zijn te inspireren en overzicht te bieden. Deze tekst is er niet enkel om te lezen, maar ook om over te discussiëren. Herken je jouw werking in alle aspecten die hier belicht worden?

De lokale ondersteuners van de VDS discussiëren graag mee en gaan met plezier samen op zoek naar meer en beter spelen op jouw speelplein.

Wil je graag meer lezen?

Je kan deze visietekst beschouwen als een oefening op hoe [de eigenheid van speelpleinwerk](#) zich manifesteert in een stedelijke omgeving. Ze staat niet los van andere visieteksten over speelpleinwerk, maar maakt er deel van uit. Hieronder vind je een opsomming van verschillende (visie)teksten waarmee je verder aan de slag kan.

In onze infofiche over [gedeeld ruimtegebruik](#) vind je heel wat praktische handvaten om aan de slag te gaan in gedeelde ruimtes. Van argumenten waarom een speelplein in je gebouw hebben een meerwaarde is tot tips over tijdelijke inrichting van een speelpleinlocatie.

[Spelen op openbaar terrein](#) is niet altijd even vanzelfsprekend. Onze infofiche zet je op weg om ook in de openbare ruimte te werken aan meer en beter spelen.

Een eigen visietekst helpt speelpleinen om keuzes te maken, een kwalitatief aanbod te ontwikkelen en uit te leggen aan anderen waarvoor je staat. Op [onze BeterSpelen-pagina](#) vind je alle handvaten om zelf aan de slag te gaan.

[Taalspeler](#): Onze visietekst die te vinden is in [DNA 26: Taalspeler](#) belicht verschillende aspecten van maartaligheid op het speelplein.

De visietekst [‘animatoren op het speelplein’](#) belicht de rol van animatoren op het speelplein. Je leest er over de rol van de begeleider, het jeugdwerkgehalte van het speelpleinwerk en het statuut van de animator.

[Kleine grote drempelboekje](#) is een klein boek met een olijsting van drempels die heel groot kunnen zijn voor anderstalige nieuwkomers op het speelplein. De inzichten zijn ook zeer interessant voor het verwelkomen van eender welke jongeren in het jeugdwerk.

[Diversiteit](#): ‘Speelplein Fait Divers’ neemt je mee in alle aspecten van diversiteit op het speelplein en onderzoekt waarom diversiteit op het speelplein belangrijk is.